

การสร้างสรรคผลงานศิลปะไทยร่วมสมัยจากรูปลักษณะจิตรกรรมฝาผนัง วัดศรีมงคล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ The Creation of Contemporary Thai Art Works from Images of Mural Painting of Si Mongkhon Temple, Lom Kao District, Phetchabun Province.

ฤทัยทิพย์ รัตนพันธ์* RUETAITIP RATTANAPAN*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้นำเสนอ "การสร้างสรรคผลงานศิลปะไทยร่วมสมัยจากรูปลักษณะจิตรกรรมฝาผนังวัดศรีมงคล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์" มีที่มาจากความประทับใจจิตรกรรมฝาผนังวัดศรีมงคล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นผลงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีในท้องถิ่นที่มีความเก่าแก่ทรงคุณค่า มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนานของจังหวัดเพชรบูรณ์ จึงได้ทำการศึกษาและปรารภนาที่จะต่อยอดสร้างสรรคผลงานในรูปแบบร่วมสมัย ผสมผสานทั้งแนวความคิดและเทคนิคก่อให้เกิดความหมายในมิติใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อสร้างสรรคผลงานศิลปะไทยร่วมสมัย จากแรงบันดาลใจรูปลักษณะจิตรกรรมฝาผนังวัดศรีมงคล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ 2) เพื่อพัฒนาผลงานศิลปะไทยสู่รูปแบบศิลปะการจัดวาง (Installation Art) โดยการผสมผสานกับแนวความคิดและแรงบันดาลใจ นำเสนอถึงการสร้างสรรคผลงานศิลปะไทย สู่มิติความหมายใหม่ในรูปแบบร่วมสมัย ซึ่งต่อยอดจากผลงานจิตรกรรมไทยนำเสนอในบรรยากาศศิลปะการจัดวางที่สร้างพื้นที่ขึ้นใหม่ตามกรรมวิธีเทคนิค ประกอบด้วย ผลงานจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์และสื่อประสม ซึ่งนับว่าผลงานชุดนี้บรรลุตามแนวความคิด มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่วางไว้

คำสำคัญ : จิตรกรรมฝาผนัง/ ศิลปะไทยร่วมสมัย/ ศิลปะการจัดวาง

*อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ruetaip.art@gmail.com

*Lecturer., Fine and Applied Arts, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchabun Rajabhat University, ruetaip.art@gmail.com

ABSTRACT

This research article presents the 'Creation of Contemporary Thai Art Works from the Images of Mural Painting of Si Mongkhon Temple, Lom Kao District, Phetchabun Province' which are inspired from the impression with mural paintings of Si Mongkhon Temple, Lom Kao District, Phetchabun Province, which are local traditional Thai paintings that are valuable and have a long history in Phetchabun Province. Therefore, I study on the works and desire to create contemporary works, which is the idea to extend from the aforementioned mural paintings, and the combination of concept and techniques, with 2 objectives, namely, 1) to create contemporary Thai art works that are inspired by the mural paintings of Si Mongkhon Temple, Lom Kao District, Phetchabun Province; and 2) to develop installation art in Thai style by combining idea and inspiration together. In order to present the Thai art works with new meanings, in contemporary style, which is the extension of Thai paintings that are presented in the style of installation art that creates new spaces with integrated techniques of painting, sculpture, printing and combined techniques. Therefore, it can be granted that the works in this project can reflect the predetermined ideas, which meet the predetermined research objectives.

Keywords: Mural Paintings/ Contemporary Thai Art/ Installation Art

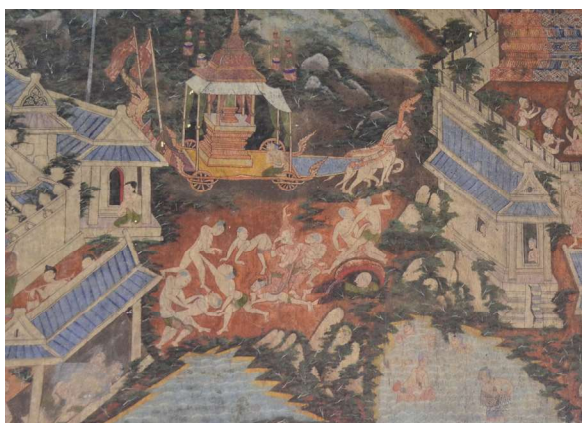
บทนำ

จากแรงบันดาลใจในความปรารถนาจะต่อยอดศิลปะไทยในท้องถิ่นให้มีความร่วมสมัยและนำเสนอเผยแพร่สู่สาธารณะ โดยผู้ชมสามารถสัมผัสจับต้องผลงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันผ่านผลงานได้ จึงทำการศึกษาศิลปะไทยในท้องถิ่น ซึ่งประทับใจจิตรกรรมฝาผนังวัดศรีมงคล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ และศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิด ทั้งศิลปะร่วมสมัย (Contemporary art) และศิลปะการจัดวาง (Installation) ดังนี้

จิตรกรรมฝาผนัง

จิตรกรรมวัดศรีมงคล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นจิตรกรรมฝาผนังอีสานหรือ “อุปแต้ม” หมายถึงภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ภายนอกและภายในโบสถ์เป็นจิตรกรรมสีฝุ่นเรื่องราวเกี่ยวกับพระเจ้าสิบชาติหรือทศชาติชาดก ภาพวิถีชีวิตประเพณีต่าง ๆ ของชาวบ้านในอดีต ผนังทิศตะวันออกด้านนอกที่หน้าพระอุโบสถ เขียนภาพพุทธประวัติ 5 ตอน ประกอบด้วย ตอนเสด็จออกมหาภิเนษกรรม (ออกบวช) ตอนตรัสรู้ ตอนปฐมเทศาภิบาลปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ตอนเสด็จโปรดพุทธมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และตอนเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ที่เมืองสังกัสสะ¹

จากประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ได้รับอิทธิพลศิลปะและวัฒนธรรมมาจากหลวงพระบางและเวียงจันทน์ที่ได้หลังไหลเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอำเภอหล่มเก่าอย่างต่อเนื่องหลายยุคสมัย (กลุ่มชนชาติพันธุ์ชาวหล่มหรือไทหล่ม) จึงเห็นร่องรอยวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ นำอัตลักษณ์มาผสมผสานกับการตั้งถิ่นฐานส่งผลต่อความเชื่อตลอดจนศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชาวอำเภอหล่มเก่าอีกด้วย

ภาพที่ 1 และ 2 ตัวอย่างภาพทศชาติชาดก จิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถ (ทิศใต้) วัดศรีมงคล (วัดนาทราย) ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ (ภาพเก่า)
ที่มา : จักกฤษณ์ อินฉ้วน

1. นฤมล กางเกตุ, สิม : อิทธิพลล้านช้างผสมพื้นถิ่น อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ (เพชรบูรณ์ : ไทยมีเดียเพชรบูรณ์, 2556), 67-88.

ผลจากแรงบันดาลใจนำมาสู่การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทยร่วมสมัยสู่การเผยแพร่ในรูปแบบศิลปะการจัดวาง

ศิลปะร่วมสมัย (Contemporary art)

จากประวัติศาสตร์ชาติไทย งานศิลปกรรมไทยถูกสร้างสรรค์อยู่บนพื้นฐานความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและเรื่องราวจากวรรณคดี หลังจากนั้นศิลปะตะวันตกได้เข้าสู่ประเทศไทยทำให้เกิดศิลปะที่มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างศิลปะตะวันตกกับศิลปะไทย

การคลี่คลายของศิลปกรรมไทยสู่ศิลปะสมัยใหม่นั้น ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างฉับพลันแต่มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป อิทธิพลของศิลปะตะวันตกได้เข้าสู่ประเทศไทยมาตั้งแต่สมัยอยุธยา เริ่มปรากฏชัดเจนในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ซึ่งเป็นช่วงเวลาของการปรับเปลี่ยนประเทศอย่างจริงจังตามแบบตะวันตกและเป็นช่วงที่ศิลปะตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลในประเทศไทยอย่างมากทำให้เกิดศิลปะที่มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างศิลปะตะวันตกกับศิลปะไทย ช่างไทยและในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ต่อมารัชกาลที่ 6 พระองค์ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญที่ต้องปรับเปลี่ยนงานด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติไปในทิศทางตะวันตก ทั้งนี้ เพื่อความอยู่รอดจากกระแสของจักรวรรดินิยมตะวันตก ได้เกิดองค์กรและสถาบันด้านศิลปะในยุคเริ่มต้นมากมาย ในปี พ.ศ. 2486 โรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง ได้รับการยกฐานะให้เป็นมหาวิทยาลัย มีศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นผู้อำนวยการสอนและดำรงตำแหน่งคณบดีคนแรก ได้เสนอแนะกรมศิลปากรให้จัด “งานแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ” ขึ้นเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2492 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการช่วยให้ประเทศมีความก้าวหน้า เกิดความเคลื่อนไหวในด้านศิลปะ และเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจงานศิลปะสมัยใหม่ในแต่ละปีจะมีศิลปินเข้าแข่งขันและร่วมแสดงเป็นประจำต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

หลังจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2492 เป็นต้นมา วงการศิลปะเริ่มมีศิลปินไทยที่ได้รับทุนไปดูงานและศึกษาต่อในต่างประเทศ ส่วนใหญ่เป็นประเทศในแถบยุโรป โดยเฉพาะประเทศอิตาลี นอกนั้นเป็นประเทศอังกฤษ เนเธอร์แลนด์ เยอรมนี และสหรัฐอเมริกา อิทธิพลทางศิลปะที่ศิลปินได้พบเห็นจากยุโรปและนำกลับมาจึงเป็นแนวการสร้างสรรค์ แบบ Impressionism แบบ Post Impressionism และแบบ Cubism ความเจริญก้าวหน้าในศิลปะสมัยใหม่ได้พัฒนาปรับตัวเองอย่างรวดเร็วจากรูปแบบศิลปะไทยโบราณไปสู่ทัศนียภาพสมัยใหม่ ก้าวสู่รูปแบบแนวผสมผสานตะวันตกอันหลากหลายตามแนวคิดและทัศนะของศิลปินไทย

ในส่วนของศิลปิน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการสร้างสรรค์งานศิลปะ กระแสอิทธิพลของศิลปะตะวันตก ได้มีผลต่อแนวคิดและการพัฒนารูปแบบของศิลปินไทยนำไปสู่การค้นหาแนวทางการสร้างสรรค์

ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเริ่มปรากฏให้เห็นในช่วงรัชกาลที่ 7-8 และชัดเจนเมื่อเข้าสู่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ศิลปินได้สร้างสรรค์งานตามแบบฉบับแนวคิดและทัศนคติของตนเองที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีการนำเอาเทคนิค วิธีการต่าง ๆ มาใช้อย่างหลากหลาย รูปแบบของงานไม่จำกัดอยู่แค่ประเภทใดประเภทหนึ่ง เกิดศิลปินร่วมสมัยระดับแนวหน้าจำนวนมาก²

หากสรุปว่าศิลปะร่วมสมัยคือ “การเอาแนวคิดเกี่ยวกับศิลปะในยุคเก่าผสมผสานกับแนวคิดแบบตะวันตก มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย ประยุกต์ให้ทันเหตุการณ์ในปัจจุบันมากขึ้นตามแนวความคิดของศิลปินผู้สร้างสรรค์”

ศิลปะรูปแบบการจัดวาง (Installation Art)

ศิลปะในรูปแบบการจัดวางหรือศิลปะในรูปแบบอินสตอลเลชัน คืองานศิลปะที่สามารถสร้างในพื้นที่เฉพาะเจาะจง (Site-Specific Installation) หรือเป็นพื้นที่แห่งไหนก็ได้ พื้นที่ดังกล่าวจะต้องถูกสร้าง หรือแปรสภาพให้เป็นส่วนหนึ่งของงานซึ่งมีความหมายแตกต่างไปจากเดิม ศิลปินที่ทำงานในแนวนี้จะไม่นำ สิ่งต่าง ๆ มาจัดวางในพื้นที่เพียงเพื่อความสวยงามหรือความเหมาะสม แต่เป็นการสร้างพื้นที่ขึ้นใหม่ ตามกรรมวิธีเทคนิคหรือการใช้สื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัสดุเหลือใช้ วัสดุสำเร็จรูป งานจิตรกรรม ภาพถ่าย ภาพพิมพ์ ประติมากรรมหรืองานวาดเส้น มาสร้างสรรค์ให้เป็นงานศิลปะตามความคิด อารมณ์ความรู้สึกและจินตนาการของศิลปิน ศิลปะในรูปแบบนี้สามารถสร้างกับพื้นที่หลากหลายชนิด อาทิบนผนัง เพดาน พื้น หรืออาจจะ เป็นพื้นที่ที่เป็นห้องมุมหนึ่งมุมใดของตัวอาคาร ผู้ดูสามารถเดินเข้าไปในงานเพื่อสัมผัสกับความคิดของศิลปิน หรืออาจกลายเป็นส่วนหนึ่งของงานได้ด้วยเช่นกัน³

จากความประทับใจจิตรกรรมฝาผนังอีสานหรือสุปเต้ม ณ วัดศรีมงคล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ในเรื่องลักษณะการใช้เส้น สี รูปทรง และการผสมผสานของศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นกับรูปแบบศิลปะลาว (ล้านช้าง) ประรณาสรรค์ผลงานศิลปะไทยร่วมสมัย เชื่อมโยงสู่สองมิติ และสามมิติ สร้างมุมมองความหมายใหม่สู่เทคนิคที่หลากหลายในโทนอบอุ่นสดใส แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่กลมกลืนกัน เผยแพร่สู่สาธารณชนในบรรยากาศที่ปฏิสัมพันธ์กันด้วยศิลปะการจัดวาง (Installation Art)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทยร่วมสมัย จากแรงบันดาลใจรูปลักษณะจิตรกรรมฝาผนัง วัดศรีมงคล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อพัฒนาผลงานศิลปะไทยสู่รูปแบบศิลปะการจัดวาง (Installation Art) โดยการผสมผสานกับแนวความคิดและแรงบันดาลใจ

2. สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม, “Silpa: Contemporary Art” (สมุดบันทึกประจำปี 2557, สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม, 2557), 19.

3. สมพร รอดบุญ, “อันเนื่องมาจาก Mixed Media,” (สูจิบัตรการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 53, หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550), 140.

วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล

1. ศึกษาจิตรกรรมฝาผนังวัดศรีมงคล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและรูปลักษณะของจิตรกรรมฝาผนังวัดศรีมงคล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นจิตรกรรมฝาผนังอีสานหรืออุบลแท้ มีเนื้อหาเกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนา ในรูปแบบท้องถิ่นอีสานผสมกับศิลปะล้านช้าง ประกอบด้วยโครงสีหลักคือ สีคราม สีเหลือง สีแดง สีน้ำตาลแดง สีเขียว และสีดำ

2) ศึกษาข้อมูลท้องถิ่นวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์

3) ศึกษาข้อมูล/ เอกสาร/ ตำรา ผลงานสร้างสรรค์และพัฒนาผลงานศิลปะไทยร่วมสมัย

4) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในรูปแบบศิลปะการจัดวาง (Installation Art)

2. การสร้างสรรค์และพัฒนาผลงานศิลปะไทยร่วมสมัยจากรูปลักษณะจิตรกรรมฝาผนังวัดศรีมงคล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

1) ศึกษาพื้นที่เพื่อแสดงผลงานตอนแล้วเสร็จตามรูปแบบศิลปะการจัดวาง

2) วางโครงการสร้างผลงาน ให้เหมาะสมกับพื้นที่ในบรรยากาศที่ปฏิสัมพันธ์กัน

เทคนิคจิตรกรรม : ได้คลี่คลายจากจิตรกรรมฝาผนังที่แสดงออกถึงเส้น สี น้ำหนัก รูปทรงเฉพาะตน

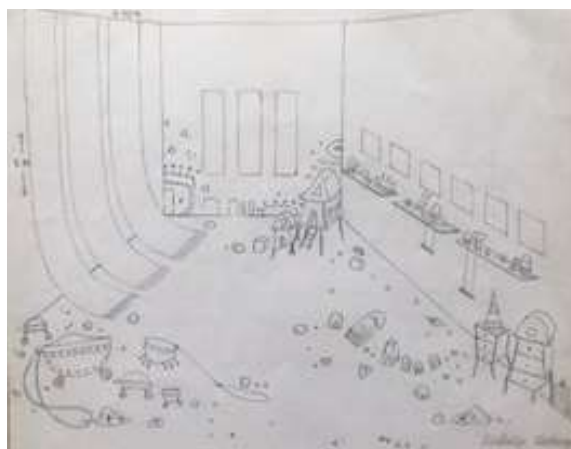
เทคนิคประติมากรรม : ผลงานโครงเหล็กสามมิติยอดจากรูปทรงของเส้นในเทคนิคจิตรกรรม

เทคนิคงานประกอบไม้ : โครงสร้างของสถาปัตยกรรมในจิตรกรรมฝาผนัง นำมาคลี่คลายโดยนำมาตัดทอนจากรูปทรงเรขาคณิต

เทคนิคเซรามิก : สร้างประกอบกับผลงานจิตรกรรม บอกเล่าสิ่งที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน

3) สร้างสรรค์ผลงานตามรูปแบบแนวความคิด/วัตถุประสงค์

4) เผยแพร่นำเสนอผลงานในรูปแบบนิทรรศการศิลปะสู่สาธารณชน

ภาพที่ 3 ภาพร่างพื้นที่การแสดงผลงานในศิลปะรูปแบบการจัดวาง (Installation Art)
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 4-9 การสร้างสรรค์ผลงาน เทคนิคจิตรกรรมบนผ้าใบ, ประติมากรรมโครงสร้างเหล็ก, งานต่อประกอบไม้, เซรามิกประกอบไม้ โดยการคลี่คลายลวดลายสร้างมุมมองใหม่ ผสมผสานทั้งสองมิติและสามมิติ เพื่อสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ ประกอบกันในโครงสร้างที่ได้รับแรงบันดาลใจจากอุปแต้มที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 10-13 การติดตั้งผลงานสร้างบรรยากาศที่ปฏิสัมพันธ์กันด้วยศิลปะการจัดวาง (Installation Art)
ที่มา : ผู้วิจัย

ผลการวิจัย

ผลงานสร้างสรรค์

จากที่มา แนวความคิดและวัตถุประสงค์ที่กล่าวมานี้ ทำให้ผู้วิจัยวางแผนกำหนดลักษณะโครงการและส่วนประกอบรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

- นำเสนอผลงานเป็นรูปแบบศิลปะการจัดวาง (Installation Art)
- จิตรกรรมบนผ้าใบ ขนาด 50 ซม. X 40 ซม. จำนวน 7 ชิ้น และ ขนาด 30 ซม. X 120 ซม. จำนวน 3 ชิ้น
- ประติมากรรมโครงสร้างเหล็ก ขนาด 40 ซม. X 50 ซม. X 90 ซม. จำนวน 8 ชิ้น
- งานต่อประกอบไม้ ขนาด 80 ซม. X 90 ซม. จำนวน 4 ชิ้น
- เพรามิกประกอบไม้ ขนาด 20 ซม. X 50 ซม. จำนวน 4 ชุด

ภาพที่ 14-20 จิตรกรรมบนผ้าใบ ขนาด 50 ซม. X 40 ซม.
ที่มา : ผู้วิจัย

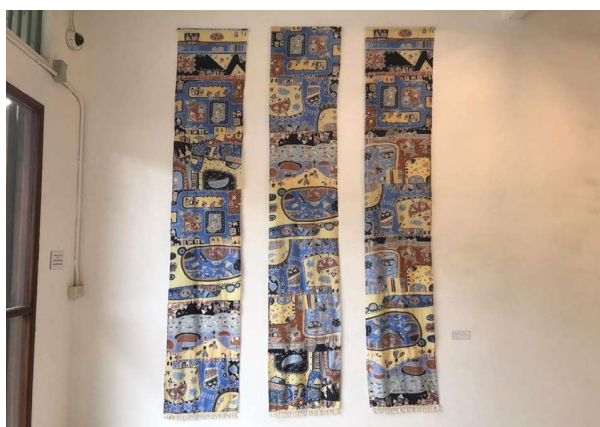

ภาพที่ 21 จิตรกรรมบนผ้าใบ ขนาด 30 ซม. X 120 ซม.
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 22-25 งานต่อประกอบไม้ ขนาด 80 ซม. X 90 ซม.
ที่มา : ผู้วิจัย

แสดงนิทรรศการผลงาน

ภาพที่ 26-31 การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทยร่วมสมัยจากรูปลักษณะจิตรกรรม
ฝาผนังวัดศรีมงคล อำเภอทล่หม่เก้่า จังหวัดเพชรบูรณ์", 2562
ศิลปะอินสตอลเลชั่น : เซรามิกประกอบไม้ จิตรกรรม
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 32-35 การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทยร่วมสมัยจากสัญลักษณ์จิตรกรรม
ฝาผนังวัดศรีมงคล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์", 2562
ศิลปะอินสตอลเลชั่น : งานต่อไม้ โครงสร้างเหล็ก
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 36 ภาพรวมบรรยากาศนิทรรศการ IMAGINARY SPACE
ผลงานวิจัย "การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทยร่วมสมัยจากสัญลักษณ์จิตรกรรม
ฝาผนังวัดศรีมงคล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์", 2562
ศิลปะอินสตอลเลชั่น : เซรามิกประกอบไม้ จิตรกรรม งานต่อไม้ โครงสร้างเหล็ก
ที่มา : ผู้วิจัย

สรุปผล

การวิจัยเชิงสร้างสรรค์ศิลปะ (Art Creative Research) เนื้อหาในบทนี้นำเสนอผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ และนำเสนอคุณค่าทางสุนทรียภาพสู่สาธารณชน

วิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์

จากผลที่ได้ศึกษาศิลปะไทยในท้องถิ่นซึ่งประทับใจจิตรกรรมฝาผนังอีสานหรืออุปปแต้มเป็นจิตรกรรมแบบประเพณี ณ วัดศรีมงคล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ในเรื่องลักษณะ การใช้เส้น สี รูปทรง ซึ่งมีเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติและทศชาติชาดก (พระเจ้าสิบชาติ) ในรูปแบบท้องถิ่นอีสานผสมผสานกับรูปแบบศิลปะล้านช้างและสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อจังหวัดเพชรบูรณ์ ต่อยอดนำไปสู่พัฒนา ผลงานการนำเสนอศิลปะไทยร่วมสมัย โดยการคลี่คลายลดทอนสร้างมุมมองใหม่ทางเทคนิค ทั้งจิตรกรรมประติมากรรม ภาพพิมพ์และสื่อผสมทั้งสองมิติและสามมิติ เพื่อสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ทั้งตัวละคร บ้าน ชุมชน ตลาด วัด วัง ยานพาหนะ อาชีพ ฯ ประกอบกันในโครงสร้างที่ได้รับแรงบันดาลใจจากอุปปแต้ม ที่อบอุ่นสดใส แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของวิถีชีวิตและพื้นที่ เชื่อมโยงไปสู่ความสัมพันธ์ดั้งเดิมกับล้านช้างที่ผสมผสานร่วมกัน เผยแพร่สู่สาธารณชนในบรรยากาศที่ปฏิสัมพันธ์กันด้วยศิลปะการจัดวาง (Installation Art) ติดตั้งในพื้นที่มีแสงอบอุ่นเพื่อจะสร้างบรรยากาศให้กับผลงานตามความคิด โดยมีผลงาน จิตรกรรมเป็นโครงหลักในการสร้างสรรค์สู่รูปแบบอื่น พื้นที่ที่เหมาะสมคือ ส่วนหน้าสุดของห้องนิทรรศการ เพราะเป็นส่วนที่สามารถรับแสงและควบคุมแสงได้ดี โดยจะแยกการวิเคราะห์แต่ละส่วนของผลงานดังนี้

ผลงานจิตรกรรม : ได้คลี่คลายจากจิตรกรรมฝาผนังที่ได้รับแรงบันดาลใจจากเส้น สี น้ำหนัก รูปทรงที่ประทับใจ ดังสัญลักษณ์ของตัวละคร บ้าน ชุมชน วัด วัง ยานพาหนะ อาชีพ ฯ โดยกำหนดโทนสีอุปปแต้มตามภาพรวมของต้นฉบับ ถอดแบบ ลดทอนและคลี่คลายรูปทรงให้มีความเฉพาะตน โดยใช้ โครงสร้างเรขาคณิตที่ประทับใจสร้างสรรค์ผลงานสองมิติ จากการบันทึกเรื่องราวบนฝาผนังของบรรพบุรุษต่อยอดสู่การสร้างผลงานจิตรกรรม สะท้อนถึงวิถีชีวิตที่สำคัญและมีคุณค่าในท้องถิ่นอย่างภาคภูมิใจ

ผลงานประติมากรรม : ผลงานโครงเหล็กสามมิติต่อยอดจากเส้นและรูปทรงจากผลงานจิตรกรรมที่ได้สร้างสรรค์เป็นลำดับแรก ถอดแบบจากการบันทึกภาพวาดในรูปแบบจิตรกรรมสู่มิติโครงสร้าง ปรากฏถึงในเรื่องราวอีกหนึ่งมุมมองที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ระหว่างเรื่องราวในจิตรกรรมสู่ประติมากรรมที่บ่งบอกถึงสัญลักษณ์ที่สำคัญในผลงานจิตรกรรมฝาผนัง ถ่ายทอดในรูปแบบที่สามารถจับต้องได้รับรู้จากการสัมผัสในผลงานสามมิติ

ผลงานประกอบไม้ : ถอดแบบและคลี่คลายจากสัญลักษณ์ของโครงสร้างของสถาปัตยกรรมในจิตรกรรมฝาผนัง ตัดทอนเป็นรูปทรงเรขาคณิต เช่น หลังคา ประตู โปสต์ ฯ นำมาสร้างร่วมกันเกิดเป็นลักษณะคล้ายมุมมองหลังคาโปสต์ และได้นำวัสดุจากพื้นที่แวดล้อมนั้นมาสร้างสรรค์ประกอบเพิ่มเติม เช่น เศษไม้ กระเบื้อง หิน ปูน หรือวัสดุอื่น นำมาสร้างผลงานเป็นผลงานศิลปะ ทั้งเขียนลดทอนสร้างสรรค์ ตกแต่งวัสดุ นำมาประกอบบนชิ้นงาน แสดงถึงความเป็นท้องถิ่นสร้างคุณค่าความหมายที่สัมพันธ์กัน

ผลงานเซรามิก : สร้างประกอบเชื่อมโยงกับผลงานจิตรกรรม บอกเล่าวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กันถอดแบบจากเส้น สี น้ำหนักรูปทรงของจิตรกรรม ใช้ดินจากพื้นที่นั้นมาปั้นและเผาด้วยกระบวนการทางศิลปะ จัดวางในรูปแบบชั้นวางคู่กับผลงาน แสดงถึงคุณค่าของวัตถุที่มีความสำคัญ สัมผัสถึงจินตนาการสามมิติที่สามารถจับได้

จากผลงานทั้งหมดที่ได้สร้างสรรค์โดยเริ่มต้นแรงบันดาลใจ สู่แนวความคิด จากเทคนิคจิตรกรรมนำไปสู่เส้น สี รูปทรง โครงสร้าง ต่อยอดสู่รูปแบบอื่นที่ทั้งสองมิติและสามมิติ ทุกกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานใช้วัสดุจากพื้นถิ่น บอกเล่าถึงวิถีชีวิตจากสิ่งที่มีอย่างภาคภูมิใจ จัดวางในพื้นที่ปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงในทุกเทคนิคซึ่งสนับสนุนที่มาแห่งแนวคิดเดียวกัน ประกอบกันในบรรยากาศที่อบอุ่นสดใส มีทั้งติดตั้งแบบผนังและวางพื้น ผู้ชมสามารถเข้าไปสัมผัสกับแนวความคิดและผลงานได้โดยตรง

ผลงานที่เกิดจากความรัก ความประทับใจ ได้ถูกสร้างมาอย่างประณีต ทุกช่วงเวลาของการทำงานตั้งแต่กระบวนการแรกถึงขั้นตอนสุดท้าย ผู้วิจัยพยายามเก็บรายละเอียดให้ได้ทุกความรู้สึกที่วางโครงงานวิจัยไว้ ทุกเทคนิคที่รวมความเป็นทัศนศิลป์ การคลี่คลายภาพจิตรกรรมฝาผนังต้นฉบับ การวางวัสดุให้เหมาะสมต่อภาพรวมของงาน พื้นที่ที่สนับสนุนแนวความคิด และบรรยากาศที่อบอุ่นให้เป็นพื้นที่แห่งจินตนาการของผู้ชมทั้งหมดนี้รวมเป็นเรื่องราวเดียวกัน ทำให้เกิดภาพที่ตั้งใจในการทำงานชุดนี้

การนำเสนอภาพรวมของผลงาน

ผู้วิจัยได้ทำการนำเสนอผลงาน "การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทยร่วมสมัยจากรูปลักษณะจิตรกรรมฝาผนัง วัดศรีมงคล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์" ณ บ้านตึกเกลลอรี เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 11-28 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 ในแนวทางของศิลปะการจัดวาง (Installation Art) ซึ่งประกอบไปด้วยจิตรกรรมบนผ้าใบ จำนวน 10 ชิ้น งานต่อไม้ประกอบไม้ จำนวน 4 ชิ้น ประติมากรรมโครงสร้างเหล็กจำนวน 4 ชิ้น โครงสร้างเหล็ก จำนวน 4 ชิ้น เซรามิกประกอบไม้ จำนวน 4 ชุด ติดตั้งให้เป็นความรู้สึกอยู่ในพื้นที่จินตนาการหนึ่ง โดยการควบคุมบรรยากาศในพื้นที่โถงนั้นมีแสงทั่วถึงเผยแพร่สู่สาธารณชนโดยผลงานแต่ละเทคนิคสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

สรุปผลและประโยชน์จากการวิจัย

การศึกษาวิจัยพบว่าข้อมูลทางแหล่งวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์ มีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งในหลาย ๆ ด้านและหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสุนทรียภาพ ความงามทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม มรดกของชาติ โดยเฉพาะเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในจิตรกรรมฝาผนังอีสานหรืออุบลแต้มที่มีอายุอย่างยาวนาน เป็นผลงานช่างฝีมือท้องถิ่นที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะล้านช้าง แสดงถึงรูปแบบศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ประเพณี ชุมชนในอดีต บอกเล่าถึงเรื่องราวของการอยู่ร่วมกัน นับว่าเป็นแหล่งความรู้ข้อมูลผ่านผลงานที่มีเนื้อหาของเอกลักษณ์ทางจิตรกรรมแบบประเพณี สามารถนำมาสร้างสรรค์ก่อให้เกิดผลงานทางทัศนศิลป์ ทั้งยังถ่ายทอดเจตนารมณ์ให้ผู้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงมรดกวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าอีกด้วย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการสร้างสรรค์ผลงานคือ ได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทยให้เกิดความร่วมมือในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ จากผลงานศิลปะไทยประยุกต์ที่มีจากรากภูมิปัญญาไทย ต่อยอดพัฒนาศิลปะในท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดสู่สาธารณชน เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ชมและผลงานสร้างสรรค์ที่น่าเสนอในรูปแบบนิทรรศการ เพื่อปลูกจิตสำนึกความสำคัญของเอกลักษณ์ไทยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นรูปธรรม ที่สำคัญคือเยาวชนรุ่นหลัง นักเรียน นักศึกษา ได้มีโอกาสเรียนรู้การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทยร่วมสมัย

สิ้นสุดกระบวนการแสดงนิทรรศการและการวิจัย ทั้งการสร้างสรรค์ผลงาน การติดตั้งแบบ ศิลปะการจัดวาง (Installation) วันเปิดนิทรรศการเผยแพร่สู่สาธารณะ ผู้วิจัยได้รับการตอบรับอย่างดีผลจากความรู้สึกเป็นสิ่งที่ประทับใจเป็นอย่างมาก ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายโดยตั้งใจจะพัฒนาผลงานศิลปะไทยต่อไป เพื่ออนุรักษ์ความเป็นชาติของบรรพบุรุษที่ได้สร้างไว้และผสมผสานกับยุคสมัยสืบไปอย่างงดงาม

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร. งานช่างในท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : ประชาชน จำกัด. 2542.

_____. ลวดลายตัวภาพในศิลปะ. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ พรินตติ้งกรุ๊ป จำกัด. 2531.

นฤมล กางเกตุ. สิม : อิทธิพลล้านช้างผสมพื้นถิ่น อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์ : ไทยมีเดีย เพชรบูรณ์. 2556.

พริยะ ไกรฤกษ์. รากเหง้าแห่งศิลปะไทย. กรุงเทพฯ : ริเวอร์ บุ๊คส์ จำกัด. 2556.

ศิลปกรรม. ลายเส้นลายไทย. กรุงเทพฯ : แอปป์พรินตติ้งกรุ๊ป จำกัด. 2558.

สันติ เล็กสุขุม. ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย. กรุงเทพฯ : ด่านสุทธาสารการพิมพ์. 2547.

เสน่ห์ ธนารัตน์สฤษดิ์. ศิลป์ลายไทย. กรุงเทพฯ : เฉลิมชัยการพิมพ์. 2550.